ಸಿರಿಕನ್ನಡ

10ನೇತರಗತಿ

ಸಂಧಿಗಳು

$$$

ಪ್ರಯತ್ನ

ಬಸವರಾಜ.ಟಿ.ಎಂ

ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಶಿಕ್ಷಕರು

ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ರೂಪನಗುಡಿ

ಬಳ್ಳಾರಿ ಪೂರ್ವ ವಲಯ

<u>ಸಂಧಿಗಳು</u>

ಎರಡು ಅಕ್ಷರಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಕಾಲ ವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು 'ಸಂಧಿ'ಎಂದು ಅರ್ಥ

ಎರಡು ವರ್ಣಗಳು (ಅಕ್ಷರಗಳು) ಕಾಲವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದಂತೆ ಸೇರುವುದೇ ಸಂಧಿ0ುನಿಸುವುದು.

* ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ ಸ್ವರ ಬಂದು ಹೀಗೆ ಸಂಧಿ0ುಾದರೆ ಸ್ವರಸಂಧಿ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.
* ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ ವ್ಯಂಜನ ಬಂದು ಅಥವಾ ವ್ಯಂಜನದ ಮುಂದೆ ವ್ಯಂಜನ ಬಂದು ಸಂಧಿ0ುಾದರೆ ವ್ಯಂಜನಸಂಧಿ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಂಧಿಗಳು

1. ಲೋಪಸಂಧಿ

ಎರಡು ಪದಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವಾಗ ಪೂರ್ವ ಪದದ ಅಂತ್ಯಕ್ಷರದಲ್ಲಿನ ಸ್ವರವು ಲೋಪವಾಗುವುದು ಪೂರ್ವ ಪದದ ಅಂತ್ಯಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿನ ಸ್ವರ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದು

(ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ ಸ್ವರವು ಬಂದು ಸಂಧಿ0ುಾಗುವಾಗ ಪೂರ್ವ ಪದದ ಅಂತ್ಯಕ್ಷರದಲ್ಲಿನ ಸ್ವರವು ಲೋಪವಾಗುವುದು ಲೋಪಸಂಧಿ (ಅರ್ಥವು ಕೆಡದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಲೋಪವಾಗುವುದು))

ಉದಾಹರಣೆಗೆ:–

ಊರು + ಅಲ್ಲಿ = ಊರಲ್ಲಿ

(ಉ + ಅ) (ಉಕಾರ ಲೋಪ)

ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂತ್ಯದಕ್ಷರ "ರು" ಈ ಅಕ್ಷರದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ "ಉ" ಸ್ವರ ಲೋಪ ಆಗಿ ಉತ್ತರ ಪದದ ಆದಿ ಸ್ವರ "ಅ" ಸೇರಿಕೊಂಡು " ರ " ಆಗಿದೆ

ಲೋಪ ಸಂಧಿ		
ಊರೂರು	**ಸಂಪನ್ನರಾದ**	**ಪೊಳ್ದಡೆ**
ಬಲ್ಲೆನೆಂದು	**ಆದನೆಂಬ**	**ತೆರೆದಿಕ್ಕುವ**

ಮಾತಂತು	ನೆತ್ತರೊಂದೆ	ಮನದೊಳಗೆ
ಕಾಣಲಾಗದು	ತಪ್ಪಲೀಯದೆ	ಇರುಳಳಿದು
ಚರಿಸುತದ್ವರದ	ಲೇಖನವನೋದಿ	ತೆಗೆದುತ್ತರೀಯಮಂ
ಬೇಡಬೇಡರಸುಗಳ	ನಿಂತಿರ್ದನು	ಜೀವತೆತ್ತವರು

ಊರು+ಊರು , ಸಂಪನ್ನರು+ಆದ , ಪೂಳ್ದು+ಎಡೆ , ಬಲ್ಲೆನು+ಎಂದು ,ಆದನು+ಎಂಬ ತೆರೆದು+ಇಕ್ಕುವ , ಮಾತು+ಅಂತು , ನೆತ್ತರು+ ಒಂದೆ , ಮನದ+ ಒಳಗೆ ಕಾಣಲು+ಆಗದು ,ತಪ್ಪಲು+ಈಯದೆ ,ಇರುಳು+ಅಳಿದು ,ಚರಿಸುತ+ಅದ್ವರದ, ಲೇಖನವನು+ಓದಿ , ತೆಗೆದು+ಉತ್ತರೀಯಮಂ ,ಬೇಡಬೇಡ+ಅರಸುಗಳ ,ನಿಂತು+ಇರ್ದನು ಜೀವತೆತ್ತ+ಅವರು

2. ಆಗಮ ಸಂಧಿ

ಎರಡು ಪದಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವಾಗ ಪೂರ್ವ ಪದದ ಅಂತ್ಯಕ್ಷರದಲ್ಲಿನ ಸ್ವರವು ಲೋಪವಾಗಿ ಪೂರ್ವ ಪದದ ಅಂತ್ಯಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಪದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿನ ಸ್ವರ ಸೇರಿಕೊಂಡಾಗ ಅರ್ಥವು ಕೆಡುವಂತಿದ್ದಲ್ಲಿ 0ಯಕಾರವನ್ನೋ ಅಥವಾ ವಕಾರವನ್ನೋ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

(ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ ಸ್ವರವು ಬಂದಾಗ ಲೋಪಸಂಧಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅರ್ಥವು ಕೆಡುವಂತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ಎರಡು ಸ್ವರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ 0ಯಕಾರವನ್ನೋ ಅಥವಾ ವಕಾರವನ್ನೋ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ **'ಆಗಮ ಸಂಧಿ'** ಎನ್ನುವರು)

ಆಗಮ ಸಂಧಿ	
ಕೈಯನ್ನು	ಮರವನ್ನು
ಮಳೆಯಿಂದ	ಮಗುವಿಗೆ
ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ	ಮನೆಯೊಳಗೆ

ಭೇದವಿಲ್ಲ	**ಕೈವಿಡಿದು**
ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ	**ಭೇದವಾಗಿ**
ಶವವಾದವು	

ಕೈ + ಅನ್ನು , ಮರ+ ಅನ್ನು , ಮಳೆ+ಇಂದ , ಮಗು+ಇಗೆ , ಶಾಲೆ+ಅಲ್ಲಿ , ಮನೆ+ಒಳಗೆ ,ಭೇದ+ಇಲ್ಲ ,ಕೈ+ಇಡಿದು ,ವೃದ್ಧಿ+ಆಗಿ ,ಭೇದ+ಆಗಿ ,ಶವ+ಆದವು

ಕೈ + ಅನ್ನು = ಕೈ + 0ಯ್ + ಅನ್ನು = ಕೈ0ಯನ್ನು ,

(ಕೈ+ಅನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಗಾಗ ಕೈನ್ನು ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದರ ಅರ್ಥ ಕೆಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ "ಯ್ " ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಸಬೇಕು.)

ಮಳೆ + ಇಂದ = ಮಳೆ + 0ಯ್ + ಇಂದ = ಮಳೆಯಿಂದ

ಮಗು + ಇಗೆ = ಮಗು + ವ್ + ಇಗೆ = ಮಗುವಿಗೆ

3. ಆದೇಶ ಸಂಧಿ

ಸಂಧಿ0ಯಾಗುವಾಗ ಒಂದು ಅಕ್ಷರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ (ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ) ಬೇರೊಂದು ಅಕ್ಷರವು ಬರುವುದೇ ಆದೇಶ ಸಂಧಿ0ಯೆನಿಸುವುದು.

(ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ತರಪದದ ಆದಿ0ಯಲ್ಲಿರುವ ಕ ತ ಪ ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗ ದ ಬ ವ್ಯಂಜನಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಸಲ 'ಪ ಬ ಮ ' ಗಳಿಗೆ 'ವ ' ಕಾರ ಆದೇಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ ಕಾರಕ್ಕೆ ಚ ಜ ಛ ಗಳು ಆದೇಶವಾಗುತ್ತವೆ.)

ಆದೇಶ ಸಂಧಿ		
ಮಳೆಗಾಲ	**ಕಡುವೆಳ್ತು**	**ಧೃತಿಗೆಟ್ಟು**
ಮೈದೋರು	**ಮೆಲ್ವಾತು**	**ಪೋಗಲ್ವೇಳ್ಕುಂ**

ಬೆಂಬತ್ತು	ಹೊಸಗಾಲ	ಕೈವಿಡಿದು
ಕಂಗೆಟ್ಟು	ಕಂಬನಿ	ಮೈದೊಳೆ
ಇಂಚರ	ಬೆಮರ್ವನಿ	ಬೆಟ್ಟದಾವರೆ

ಮಳೆ + ಕಾಲ , ಕಡು+ಪೆಳ್ತು , ಧೃತಿ+ಕೆಟ್ಟು , ಮೈ+ತೋರು , ಮೇಲ್+ಮಾತು , ಪೋಗಲ್+ಪೇಳ್ಕುಂ , ಬೆನ್+ಪತ್ತು .ಹೊಸ+ಕಾಲ ಕೈ+ಹಿಡಿದು , ಕಣ್ + ಕೆಟ್ಟು , ಕಣ್ + ಪನಿ ಮೈ+ತೊಳೆ ,ಇನ್+ಸರ , ಬೆಮರ್ + ಪನಿ , ಬೆಟ್ಟದ+ತಾವರೆ

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಧಿಗಳು

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸ್ವರ ಸಂಧಿಗಳು

ಎರಡು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು ಸೇರಿ ಸಂಧಿ0ಯಾದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಧಿ ಆಗುತ್ತದೆ.
ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದವು ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸಂಧಿ0ಯಾದರೆ ಕನ್ನಡ ಸಂದಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಸ್ವರ ಪರವಾದಾಗ ಸ್ವರಸಂಧಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ.
ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ವ್ಯಂಜನ ಪರವಾದಾಗ ವ್ಯಂಜನ ಸಂಧಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

1. ಸವರ್ಣ ದೀರ್ಘ ಸಂಧಿ

ಸವರ್ಣಸ್ವರಗಳು(ಅಆ,ಇಈ,ಉಊಋೠ)ಒಂದರಮುಂದೆಮತ್ತೊಂದು(ಅ+ಅ,ಅ+ಆ,ಅ+ಅ..ಇ+ಇ) ಬಂದಾಗ ಅವೆರಡರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ದೀರ್ಘಸ್ವರವು(ಆ,ಈ,ಊ) ಆದೇಶವಾಗಿ ಬರುವುದು ಸವರ್ಣ ದೀರ್ಘಸಂಧಿ.

ವಿದ್ಯಾ + ಅಭ್ಯಾಸ = ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ
(ಆ + ಅ) = ಆ

ಇಲ್ಲಿ 'ಆ' ಎಂಬ ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ 'ಅ' ಎಂಬ ಸ್ವರ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಸ್ವರಗಳು ಸವರ್ಣಸ್ವರಗಳು ಇವು ಹೀಗೆ ಒಂದರ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಬಂದಿವೆ. ಅವೆರಡೂ ಹೋಗಿ ಅವುಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಸವರ್ಣಗಳ ಒಂದು ದೀರ್ಘಸ್ವರವು ಬಂದಿದೆ.
ಉದಾಹರಣೆಗೆ:–

ಸವರ್ಣ ದೀರ್ಘ ಸಂಧಿ		
ಮಹಾತ್ಮ	ವಧೂಪೇತ	ಸಕಳಾಚಾರ್ಯ
ಗಿರೀಶ	ನಿಜಾಶ್ರಮ	ಚಂದ್ರಾರ್ಕ
ಸುರಾಸುರ	ಜಿನಾಲಯ	ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ
ಕಾದಾಟದಾಟ		

ಮಹಾ + ಆತ್ಮಾ , ವಧೂ+ಉಪೇತ , ಸಕಳ+ಆಚಾರ್ಯ ,ಗಿರಿ+ಈಶ ,ನಿಜ+ಆಶ್ರಮ ಚಂದ್ರ+ಅರ್ಕ ,ಸುರ + ಅಸುರ ,ಜಿನ+ಆಲಯ ,ಲಕ್ಷ್ಮಿ+ಈಶ , ಕಾದಾಟದ+ಆಟ

(2) ಗುಣಸಂಧಿ

ಅ ಆ ಕಾರಗಳಿಗೆ ಇ ಈ ಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ ಅವೆರಡರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 'ಏ' ಕಾರವೂ, ಉ ಊ ಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ ಅವೆರಡರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 'ಓ' ಕಾರವೂ, ಋ ಕಾರ ಪರವಾದರೆ ಅವೆರಡರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 'ಅರ್' ಕಾರವೂ ಆದೇಶಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಗುಣಸಂಧಿ' ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಗುಣ ಸಂಧಿ		
ದೇವೇಂದ್ರ	ಮಹರ್ಷಿ	ಮಂಡಳೇಶ್ವರ
ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ	ಮಹೇಶ	ಸೂರ್ಯೋದಯ
ಕಲೋಪಾಸಕ		

ದೇವ + ಇಂದ್ರ , ಮಹಾ + ಋಷಿ , ಮಂಡಳ + ಈಶ್ವರ ,ಜ್ಞಾನ+ಈಶ್ವರ, ಮಹಾ + ಈಶ ಸೂರ್ಯ + ಉದ0ಯ , ಕಲಾ+ಉಪಾಸಕ

(3) ವೃದ್ಧಿ ಸಂಧಿ

ಅ ಆ ಕಾರಗಳಿಗೆ ಏ ಐ ಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ ಅವೆರಡರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 'ಐ' ಕಾರವೂ, ಓ ಔ ಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ ಅವೆರಡರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 'ಔ' ಕಾರವೂ ಆದೇಶಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ವೃದ್ಧಿಸಂಧಿ' ಎನ್ನುವರು.

ವೃದ್ಧಿ ಸಂಧಿ
ಏಕೈಕ
ಜನೈಕ್ಯ
ವನೌಷಧಿ
ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ

ಏಕ + ಏಕ ,ಅಷ್ಟ + ಐಶ್ವರ್ಯ ,ವನ + ಔಷಧ , ಜನ + ಐಕ್ಯ

(4) 0ಯಣ್ ಸಂಧಿ

ಇ, ಈ, ಉ, ಊ, ಋ ಕಾರಗಳಿಗೆ ಸವರ್ಣವಲ್ಲದ ಸ್ವರ ಪರವಾದರೆ ಇ ಈ ಕಾರಗಳಿಗೆ '0ಯ್' ಕಾರವೂ, ಉ ಊ ಕಾರಗಳಿಗೆ 'ವ್' ಕಾರವೂ, ಋ ಕಾರಕ್ಕೆ 'ರ್' (ರೇಫ)ವೂ ಆದೇಶಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ 0ಯಣ್ ಸಂಧಿ0ಯೆಂದು ಹೆಸರು.

ಯಣ್ ಸಂಧಿ
ಅತ್ಯವಸರ
ಜಾತ್ಯತೀತ

ಕೋಟ್ಯಾಧೀಶ್ವರ
ಕೋಟ್ಯಾನುಕೋಟಿ

ಅತಿ + ಅವಸರ ,ಜಾತಿ + ಅತೀತ, ಕೋಟಿ + ಅಧೀಶ್ವರ ,ಕೋಟಿ+ ಅನುಕೋಟಿ

ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಂಜನ ಸಂಧಿಗಳು

(1) ಜಶ್ತ್ವಸಂಧಿ

ಪೂರ್ವಶಬ್ದದ ಕೊನೆ0ುಲ್ಲಿರುವ ಕಚಟತಪ ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ 0ಾುವ ವರ್ಣ ಪರವಾದರೂ ಪ್ರಾ0ುಶಃ ಅದೇ ವರ್ಗದ ಮೂರನೆ0ು ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರಗಳು ಆದೇಶಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಜಶ್ತ್ವಸಂಧಿ0ೆುನ್ನುವರು.

ಜಶ್ತ್ವ ಸಂಧಿ
ವಾಗ್ದೇವಿ
ಅಜಂತ
ಷಡಾನನ
ದಿಗಂತ
ಅಬ್ಧಿ

ವಾಕ್+ದೇವಿ, ಅಚ್ + ಅಂತ , ಷಟ್+ ಆನನದಿಕ್ + ಅಂತ , ಅಪ್ + ಧಿ

(2) ಶ್ಚುತ್ವ ಸಂಧಿ

ಸಕಾರ,ತವರ್ಗಾಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಶಕಾರ ಚವರ್ಗಾಕ್ಷರಗಳು ಪರವಾದಾಗ ಸಕಾರಕ್ಕೆ ಶಕಾರವೂ, ತವರ್ಗಕ್ಕೆ ಚವರ್ಗವೂ ಆದೇಶಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ.

'ಶ್ಚು' ಎಂದರೆ ಶಕಾರ ಚವರ್ಗಾಕ್ಷರಗಳು. (ಶ್=ಶಕಾರ, ಚು=ಚ ಛ ಜ ಝ ಞ) ಇವುಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬರುವುದೇ ಶ್ಚುತ್ವಸಂಧಿ ಎನಿಸುವುದು.

ಶ್ಚುತ್ವ ಸಂಧಿ
ಶರಚ್ಚಂದ್ರ
ಜಗಜ್ಜ್ಯೋತಿ
ಪಯಶ್ಶಯನ

ಶರತ್ + ಚಂದ್ರ ಜಗತ್ + ಜ್ಯೋತಿ ಪ0ಯಸ್ + ಶ0ಯನ

(3) ಅನುನಾಸಿಕ ಸಂಧಿ

ವರ್ಗ ಪ್ರಥಮ ವರ್ಣಗಳಿಗೆ 0ಯಾವ ಅನುನಾಸಿಕಾಕ್ಷರ ಪರವಾದರೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಂದರೆ ಕ ಚ ಟ ತ ಪ ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಙ ಞ ಣ ನ ಮ ವ್ಯಂಜನಗಳು ಆದೇಶಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಅನುನಾಸಿಕ
ಷಣ್ಮುಖ
ಸನ್ಮಾನ

ವಾಙ್ಮಯ
ಉನ್ಮಾದ
ತನ್ಮಯ
ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾ

ಷಟ್+ ಮುಖ , ಸತ್ + ಮಾನ ವಾಕ್ + ಮ0ಯ , ಉತ್+ಮಾದ, ತತ್+ಮಯ , ಶ್ರೀಮತ್+ಮಹಾ

ಶುಭವಾಗಲಿ